

Olje og -energidepartementet
Postboks 8148 Dep
0033 Oslo

Grimstad, 14.07.2015

Innspill til ny fireårig avtale mellom OED og Enova

Fra 2017 skal det inngås en ny fireårig avtale mellom Olje- og energidepartementet og Enova om forvaltning av midlene i Energifondet. Naturvernforbundet vil med dette gi noen innspill til hvordan departementet kan innrette Enova, slik at det bidrar på best mulig måte til et grønt skifte.

Energiproduksjon medfører ulike former for miljøbelastning, slik som klimagassutslipp (forbrenning av bensin), annen lokal luftforurensning (kullkraft), arealinngrep (vindkraft) og i noen tilfeller farlig avfall (kjernekraft). Energisparing har derfor en verdi også utenom reduksjon av klimagassutslipp.

Naturvernforbundets utgangspunkt er at den mest miljøvennlige energien er den som ikke brukes. Skatte- og avgiftssystem bør tilrettelegge for miljøvennlige bygg, industri og transportløsninger. I tillegg kan man gi ulike former for støtte gjennom Husbanken, Innovasjon Norge, ENØK-skattefradrag, forskningsmidler og Enova, for å tilrettelegge for at gode energisparende tiltak gjennomføres. Enova har en viktig rolle i å gi støtte og rådgivning, slik at flere velger løsninger som reduserer energibehov og andre former for negativ miljøbelastning ved energiproduksjon.

Her er våre innspill til Enovas arbeid videre:

- Myndighetene må tilføre Enova tilstrekkelige midler for å fylle sin rolle. Arnstad-utvalget (2010:56) foreslo at det hvert eneste år fra 2015 til 2020 bør gis i overkant av 2 milliarder kroner i tilskudd til energisparetiltak i bygg eller tilsvarende ordninger. I tillegg må Enova tilføres midler for å kunne følge opp de andre arbeidsoppgavene de har fått. Midler kan tilføres gjennom økte energiavgifter og/eller annen prising av energiforbruk. Energiavgifter må i alle tilfeller være så høye at det lønner seg å gjennomføre energisparetiltak.
- Etersom privatpersoner bidrar betydelig til Energifondet gjennom energiavgiften og dermed til Enova, er det naturlig at en del støtteordninger fortsatt har boligeiere som målgruppe. Dessuten er halvparten av Norges bygningsareal heleid av privatpersoner, mens to tredel av norsk bygningsmasse er boliger(Arnstad m fl. 2010:23,24). Privatpersoner og boligeiere er dermed samlet sett en viktig målgruppe.
- Energibruk er et enkelt resultatmål, som fungerer som proxy for klimagassutslipp og andre former for miljøpåvirkning. Mål innenfor transportsektoren bør også inkludere klimagassutslipp og annen miljøbelastning.
- Overordnet mål kan måles i kwh-ekvivalenter spart. Arnstad-utvalget foreslo å redusere levert energi til bygg på 10 TWh per år innen 2020 og 40 TWh per år innen 2040

(Arnstad. m fl, 2010:14). Enova-tilskuddet er et av flere virkemidler som kan brukes til å nå dette målet, samtidig har Enova fått utvidet sitt mandat til å inkludere flere sektorer enn kun bygg og Enovas resultatmål må fastsettes med å ta dette i betraktning.

- Det er et stort potensiale for utslippsreduksjoner innenfor transport. Det er særlig relevant for Enova å se på marine fartøyer. Vi ønsker økt innsats i transportsektoren, samtidig med at Enovas øvrige arbeid med andre sektorer fortsetter.
- Enova bør gi litt støtte til prosjekter som trenger det lille ekstra for å gjennomføre tiltak som utløser store energi- og miljøbesparelser. Det er positivt med spydspissprosjekter, men det fører til flere kwh spart med 100 rehabiliterte hus energimerket B enn ett rehabilitert hus energimerket A. Tilsvarende gjelder for transportsektoren.
- Enova bør gi støtte til prosjekter som har stor overføringsverdi, med andre ord at løsninger lett kan brukes av mange andre.
- Enova bør gi støtte og rådgivning til kommuner innenfor miljøtiltak der Enova har relevant kompetanse.
- Enova bør gi tilskudd til informasjonstiltak, som sikrer at kunnskap om gode miljøtiltak når de relevante mottakerne.
- Vi ønsker en støtteordning som gir støtte basert på hvor mye energi som spares ikke hvor mye tiltaket koster. En slik ordning kan støtte både aktive og passive tiltak.. Det skal gis minst like mye støtte til energi spart som energi produsert. Tilskudd, ENØK-skattefradrag og hvite sertifikater kan alle sikre tilstrekkelig støtte til energisparing.
- Gunstig finansieringslån være tilstrekkelig for å utløse en rekke ønskede investeringer. Hvorvidt det er Husbanken, Innovasjon Norge eller Enova som bør gi denne typen lån, har vi ikke sterke meninger om. Enova bør i alle tilfeller tilrettelegge for at privatpersoner finner relevant informasjon som utløser de rette tiltakene.
- Fram mot 2020 må det legges ekstra fokus på oljefyr, -kamin og –tank for å sikre at oljefyring fases ut innen 2020 som vedtatt i klimaforliket. Man bør også gi noe støtte til utskiftning av parafinkamin med fornybare oppvarmingsløsninger. Det er viktig at Enova også får myndighet til å gi støtte til sikker fjerning av oljetank, uavhengig av om man bytter oljefyren med bestemte oppvarmingsløsninger (så lenge fossil olje fases ut). Gunstige lån og skattefradrag kan også være målrettede tiltak for denne gruppen. Informasjon om oljefyr- og oljetankeiers rettigheter, plikter og alternativer er også viktig.
- Enovas støtteordninger må være enkle å forvalte, også for forhandlerne. Erfaringen fra våre samarbeidspartnere er at mange forbrukere oppsøker forhandlere. Det er viktig at disse er i stand til å forklare ordningene, og kunne assistere forbrukerne som ønsker å gjennomføre miljøtiltak.

Vi har i det følgende beskrevet nærmere noen punkter:

Hvordan skal Enova måle resultater og vurdere prosjekter?

Energibruk er foreløpig det minst problematiske målet i bygningssektoren på miljøbelastning, men det bør korrigeres for energikilde. Det er stor forskjell på om man reduserer elektrisitet ved å hente varme fra bakken eller ved å forbrenne olje. I transportsektoren er det likeledes fornuftig å se både på klimagasser og andre utslipp som belaster miljøet.

Arnstad-utvalget foreslo at Norge bør redusere levert energi til bygg på 10 TWh per år innen 2020 og 40 TWh per år innen 2040 (Arnstad. m fl, 2010:14). Enova-tilskudd er et av flere virkemidler som kan brukes til å nå målesetningene i byggsektoren, samtidig har Enova fått utvidet sitt mandat til å inkludere flere sektorer enn bygg, og Enovas resultatmål må fastsettes med dette i betraktning.

I vurdering av støtte til større prosjekter, bør prosjekter som har et helhetlig miljøperspektiv prioriteres. Prosjekter som kan vise gode livssyklusregnskap i form av eksempelvis lavt energiforbruk og lav miljøbelastning gjennom hele sin levetid bør forfordeling. I vurdering av miljøbelastning bør også forhold som lokal luftkvalitet, avfallsbehandling, miljøgifter og arealbruk tas med i betraktningen. Den frivillige og helhetlige miljøsertifiseringen BREEAM kan fungere som vurderingskriterier for den type prosjekter innenfor byggsektoren.

Det er viktig at valg av prosjekter tar sikte på å skape større endringer i samfunnet ved å fokusere på smarte løsninger som kan tas i bruk av mange. Prosjektene bør i så måte ha stor overføringsverdi. Prosjekter bør også få differensiert støtte etter ambisjonsnivå slik at rimelige tiltak som akkurat ikke lønner seg kan få litt støtte, mens store beløp utbetales til utvalgte ”spydspissprosjekter” ala Powerhouse Kjørbo.

Enova bør gi litt støtte til prosjekter som trenger det lille ekstra for å gjennomføre tiltak som utløser store energi- og miljøbesparelser. Spydspissprosjekter fører til utvikling av teknologi, kunnskap og kompetanse, men det fører til flere kwh spart med 100 rehabiliterte hus energimerket B enn ett rehabilitert hus energimerket A. Enova bør derfor støtte begge typer prosjekter. Tilsvarende gjelder for transportsektoren.

Enova som rådgiver- og støttepartner til kommuner

Enova har kompetanse på miljøtiltak i bygg-, industri- og transportsektoren og vil derfor kunne gi råd og støtte til kommuner i større utstrekning enn i dag. «Tenke globalt, handle lokalt» er ikke mindre aktuelt i dag enn da slagordet ble lansert i Rio de Janeiro i 1992. Kommunene er viktige aktører i et mer miljøvennlig Norge ettersom de planlegger hvordan areal brukes lokalt, drifter skoler og bygninger og har en god kontaktflate mot sine innbyggere for å nevne noe. Enova kan for eksempel gi råd om arealplanlegging, fornuftige regler for lokale parkeringsnormer, sykkelparkering, ladestasjoner, utvikling av industriklynger og plassering av dataservere. Etter Framtidens byer ble lagt ned i fjor har det ikke kommet på plass et tilsvarende program som kan støtte kommuner som vil satse på miljø. Dersom Enova viderefører noe av dette arbeidet, foreslår vi at alle norske kommuner kan søke om støtte til prosjekter og program lokalt.

Enova og husholdningene

Ettersom privatpersoner bidrar betydelig til Energifondet gjennom energiavgiften og dermed til Enova, er det naturlig at en del støtteordninger fortsatt har boligeiere som målgruppe. Dessuten er halvparten av Norges bygningsareal heleid av privatpersoner, mens to tredel av norsk bygningsmasse er boliger(Arnstad m fl. 2010:23,24). Privatpersoner og boligeiere er dermed samlet sett en viktig målgruppe.

Naturvernforbundet ønsker en egen tilskuddordning som gir støtte basert på hvor mye energi som spares og ikke hvor mye tiltaket koster. Det betyr sjablongmessige tilskudd for forhåndsdefinerte tiltak ut i fra hvor mye energi som forventes å spare fra tiltaket.

Prinsipielt mener Naturvernforbundet at tilskuddsnivået for å spare energi alltid skal være minst like høyt som for å produsere ny energi. Til nå er det satset langt mer på energiproduksjon enn energisparing, selv om energisparing har flere positive effekter. Nivået på tilskuddet per kWh spart MÅ være minst på nivå med tilskudd til ny produksjon (elsertifikater) for å kunne leve opp til prinsippet om en kWh-spart er bedre enn en produsert. Denne støtten kan gis gjennom direkte tilskudd, skattefradrag eller en hvite sertifikater ordning (energisperebevis).

Arnstad-utvalgets (2010:35) foreslo at støttetiltak burde:

- være forutsigbare i forhold til hva som utløser støtte
- baseres på enkel søknad (jf. tilskudd til varmepumpe)
- utbetales på en enkel og effektivt måte
- være fulgt opp av god informasjon og motivasjonstiltak
- være fulgt opp av kunnskap om økonomi, komfort og risiko
- gi åpenbare økonomiske fordeler
- avsluttes når støtteberettiget standard blir forskriftskrav
- ytes etter en degressiv tidsskala – dvs. at det gis mest støtte i starten og at denne reduseres gradvis
- underlegges kontrollsystem som hindrer at det blir gitt flere støtteordninger til samme tiltak

Naturvernforbundet mener at de ovenfor nevnte punktene bør være veiledende når man utformer støttetiltak, med et forbehold om det siste punktet: Det er viktigere at man har et helhetlig perspektiv på virkemiddelapparatet for å fremme miljøvennlige bygg, enn at Enova lar være å gi støtte til enkelpersoner og byggeiere som mottar støtte fra andre steder. Det er et mer hensiktsmessig kriterie og kontrollere at ikke total støtte skal være høyere enn de totale kostnadene ved tiltaket, enn at man ikke kan få støtte fra flere steder. Finansieringslån og tilskudd er også eksempler på to ulike tiltak som møter ulike behov. Mulighet for lokale myndigheter til å gi ekstra støtte til sine innbyggere uten at støtten blir avkortet hos Enova, er et annet eksempel på dette(eksempelvis Energifondet i Oslo).

Direkte tilskudd fra Enova

Enova har lansert sin nye rettighetsbaserte støtteordning for husholdningene: Enovatilskuddet. Naturvernforbundet synes det er bra med en enklere, utvidet og mer forutsigbar støtteordning, men Enova gir fortsatt litt støtte til dyre tiltak og ikke til de tiltakene som er lønnsomme i seg selv. For privatpersoner vil det å tilegne seg nok informasjon om hva slags tiltak som er miljøvennlig og lønnsomt, innebære en «kostnad» i form av tid og ressurser brukt på kunnskapsinnhenting. Mange kan dessuten oppfatte Enovas støtteordninger som et signal fra myndighetene om hvilke tiltak som er ønskelig at de skal gjennomføre. I følge Arnstadutvalget (2010:30) kan offentlig støtte fungere som en katalysator for å utløse handling.

Naturvernforbundet ønsker derfor at det også skal gis tilskudd og annen form for støtte til energisparende tiltak selv om disse kan være lønnsomme når man ser bort ifra kostnader knyttet til informasjonshenting. Dette står derimot ikke i veien for at man også kan gi tilskudd for å fremme markeder for nye og miljøvennlige teknologier, slik som det gjøres i dag.

Skattefradrag

En skattefradragsordning er et alternativ til direkte tilskudd. Skattefradrag er en støtteordning som vil gjøre det enklere å gjennomføre energieffektiviserende tiltak inklusivt passive tiltak. Enova kan utarbeide kriterier for støtte. Her er det viktig å passe på at ordningen er lavterskel

nok til at mange ønsker å gjøre energioppgraderinger og at det er lett å forstå hvilke tiltak som kvalifiserer for støtte. En skattefradragssordning etter svensk modell som sikrer rask tilbakebetaling av skattefradrag bør etterstrebes.

Hvite sertifikater

Hvite sertifikater (energispårebevis) er et annet virkemiddel som kan brukes for å fremme energieffektivisering. Dersom man har gode tall på energibruk, kan hvite sertifikater være et styringseffektivt og kostnadseffektivt virkemiddel for å nå energisparingsmål. OED bør se nærmere på hvilken rolle hvite sertifikater (energispårebevis) skal spille i finansiering av energispåretiltak. Enovas rolle bør sees på i denne sammenheng.

Gunstige lån kan utløse nødvendige investeringer

I mange tilfeller kan et gunstig lån som finansierer investeringer være tilstrekkelig for å utløse miljøvennlige tiltak. Dersom slike lån gis av andre aktører (som Husbanken og Innovasjon Norge) bør Enova også informere om dette på sine nettsider. For personer med lav inntekt kan det vurderes å innføre andre mer målrettede tiltak f.eks. gjennom Husbankens bostøtteprogram. Det er viktig at Enova har et fokus på brukerens behov, og informerer og forenkler søknaden til slike støtteordninger uavhengig av om det blir Enova som blir tildelt oppgaven med å administrere slik støtte. Her bør OED rådføre seg med Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Enova samarbeide med Husbanken og andre aktører der det er relevant.

Spesifikt om oljefyr- og kamin og fjerning av tank

Fram mot 2020 må det legges ekstra fokus på oljefyr, -kamin og -tank for å sikre at oljefyring fases ut innen 2020 som vedtatt i klimaforliket. Det er viktig at Enova også får myndighet til å gi støtte til sikker fjerning av oljetank, uavhengig av om man bytter oljefyren med bestemte oppvarmingsløsninger (så lenge fossilt brensel fases ut). For å redusere risiko for alvorlige oljelekkasjer, er det viktig at man setter krav til fremgangsmåte for fjerning av oljetanker, samt kvalifikasjonskrav til bedrifter som fjerner olje- og parafintanker.

Det er positivt med støtte til å bytte til andre vannbårne anlegg, men man bør også få noe støtte for å gå over fra parafinkamin til andre løsninger slik som rentbrennende vedovner. Gunstige lån og skattefradrag kan også være målrettede tiltak for denne gruppen. Informasjon om oljefyr- og oljetankeiers rettigheter, plikter og alternativer er også viktig.

Energirådgivning

I dag gis det tilskudd for energirådgivning ved ambisiøs energioppgradering. For det store flertallet av boligeiere er det ikke aktuelt å gjøre alle tiltakene på en gang som kreves for å kvalifisere som ambisiøs energioppgradering. For disse gjør dagens rådgivningstilskudd tjenesten dyrere og i noen tilfeller dårligere. Dyrere ved at energirådgiver priser tjenesten etter arbeidet og ansvaret knyttet til tilskuddet til ambisiøs oppgradering. Med tilskudd på 50 % av opptil 10.000 blir prisen gjerne 10.000. En god rådgivning for en typisk bolig trenger ikke koste mer enn 3-5.000. Dårligere ved at rådgiver i mange tilfeller overdriver kalkulert besparelse for å nå kravene om ambisiøs oppgradering.

Naturvernforbundet ønsker en rådgivningsordning tilpasset behov. Vi ser det som mest tjenlig at det stilles krav til rådgivningen/rådgiver. Når dette er oppfylt bør det gis et fast kronebeløp i tilskudd, f.eks. et tilskudd på 2.500,- uavhengig av om rådgiveren fakturerer 3.000 eller 10.000.

Tilskudd til informasjonstiltak bør på plass

I tillegg er det fortsatt en utfordring at ikke all kunnskap når ut til de det gjelder. Vi foreslår derfor at Enova har en egen informasjonspott, der ulike aktører kan søke om støtte til målrettede informasjonstiltak til relevante grupper. Frem mot 2020 vil dette være spesielt relevant overfor eiere av oljefyr. Informasjonen bør vise hvilke energismarte tiltak som lønner seg uavhengig av om disse får støtte fra Enova. Informasjon bør også ha et helhetlig fokus på indre- og ytre miljø.

Tydlig kommunikasjon når støtteordningene er begrenset av tid eller penger

For å få større effekt av tilskuddsordninger, vil vi anbefale at man tydelig kommuniserer når støttetiltakene er tidsbegrenset, f.eks. kan man si tydelig at støttetiltak gjelder frem til et bestemt dato. Der det er avsatt en begrenset pott i tilskudd til et tiltak, kan man gi høye støttebeløp, men under forutsetning av at her er det første mann til mølla. I slike tilfeller må det også være mulig å få tilsagn i forkant av investering.

Enovas støtteordninger må være enkle å forvalte, også for forhandlerne. Erfaringen fra våre samarbeidspartnere er at mange forbrukere oppsøker forhandlere. Det er viktig at disse er i stand til å forklare ordningene, og kunne assistere forbrukerne som ønsker å gjennomføre miljøtiltak.

Med vennlig hilsen

Holger Schlaupitz
Avdelingsleder Natur og klima

Kristin Hildre Rørvik
Saksbehandler

Referanser:

Arnstad m fl. 2010 «Energieffektivisering i bygg. Last ned [her](#).

Vedlegg:

- Innspill rettighetsbasert støtte
- ENØK-skattefradrag